Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori, 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 12. junija (June 12), 1925. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 137

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ODMEVI TENNESSISKEGA PROCESA V EVROPI

Francoski odvetnik pravi, da take pravde še ni bilo odkar je bil Kristus pred Pilatom. Bryan noče odgovoriti Shawu. Tožitelji bi radi porinili Scopesa med boljševike.

Pariz, 11. jun. — Vincent de Moro Giafferi, znameniti francoski odvetnik, je dejal včeraj: "Evolucijska obravnava v Ameriki je največji dogodek na polju prava odkar je bil Kristus obsojen na križ".

Miami, Fla. — W. J. Bryan, bodja tožiteljev v Scopesovem evolucijskem procesu, ne bo odgovoril angleškemu dramatiku G. B. Shawu, ki mu je rekel bucc. Bryan je v sredo izjavil, da ima navade odgovarjati kritikom. On odgovori pred sodiščem, ne pa v časopisih.

Dayton, Tenn. — S. K. Hicks, pomožni državni pravdnik, ki bo pomagal prosekutirati profesorja Scopesa radi kršenja protievolucijske postave, je dejal, da so ateisti, socialisti in komunisti Scopesovi zagovorniki. Hicks je bolo vesel, da je Clarence Darrow, znani agnostik, med zagovorniki. "Naša stvar je že dobljena," pravi Hicks, "kajti potniki ne bodo imeli najmanjših simpatij do brezvercev in radikalcev."

Pomožna polarna ekspedicija se bliža cilju

Norveški parnik, ki naj bi letala iskale Amundsen-Ellsworthove ekspedicije, je dospel v Arktik.

Oslo, Norveška, 11. jun.—Pomožna ladja "Ingertre", ki plove iskalci Amundsena, je včeraj dospela v ledeni pas. Dve letali, ki bosta stikali nad ledenimi polji, pojdeta v isti črti, katero sta vzela Amundsen in Ellsworth dne 21. maja, ko sta s štirimi drugimi možmi vred izginila v polarnem ozračju. Po naročilih, katere je pustil Amundsen za seboj, bo ekspedicija iskala šest tednov severnovzhodno od Spitzbergena.

Danes so pretekli trije tedni odkar je Amundsen poletel proti severnemu tečaju in od njega še ni glasu.

POROTA ZA RAZSODBO SHEPERDOVEGA SLUČAJA JE KONČNO ZAPRISEŽENA.

Chicago, Ill. — Dolgo je trajalo izbiranje porote za Williama Sheperda, katera bo imela končno odločiti, da-li je kriv ali nedolžen glede umora Williama McClintocka. Razsoditi je, če je Sheperd res zastrupil mladega miljonarja s tifusovimi bacili, ali jih je umrli sam ponesreči zavžil s pokvarjenimi ostrigami. Če bo sodba izpadla Sheperdu v prid, bo kot sorodnik tudi dobil miljonsko posestvo umrlega, ako pa se dokaže, da je svojega sorodnika McClintocka umoril, lahko sodba pomeni zanj dosmrtno, morda dolgoletno ječo ali pa tudi smrt.

ŠOLSKA KNJIGA O FERMENTIRANJU PREPOVEDANA.

Omaha, Neb. — Zvezni prohibični direktor za Nebrasko je odredil, da državni šolski nadzornik odstrani iz šol knjigo o fizijologiji, katera razlaga, kako fermentira pivo in vino ter druge opojne pijače.

Ruska letina je dobra.

Moskva, 11. jun. — Rosta, uradna časnikarska agentura, poroča, da letošnja letina prinese 60 milijonov ton, to je več kot je povprečni pridelek. Sovjetska vlada bo lahko eksportirala pet milijonov ton pšenice.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Železniški kralji zahtevajo več dobička.

Bryan pravi, da ne bo odgovarjal Shawu v časopisih.

Tožitelji Scopesa bi radi prikazali obtoženca kot boljševika.

Kitajski dijaki v Ameriki protestirajo proti umorom v Šangaju.

Bogati pobojniki v Chicagu padajo pod kroglami.

Zadnji teden je bila vročina, ta teden je pa skoraj zima.

Po svetu.

Francoski odvetnik pravi, da Scopesov proces v Ameriki je največji za Kristusovim.

Angleški laboriti so proti garancijskemu paktu.

Stavke in boji na Kitajskem se nadaljujejo.

Pomožna polarna ekspedicija se bliža cilju.

Rifijanci pozdravili Painleva z novo ofenzivo.

Čudovito skakanje temperature

Zadnji teden so se Čikažani potili na smrt, ta teden jih pa skoraj zebe. — Vročina se je preselila v Islandijo!

Chicago. — Well, vsi veste, kaj je bilo zadnji teden. Ponavljati ni treba. Temperatura je bila na 99. stopinji in 45 oseb je odšlo v večnost radi vročine. In ta teden? Well, pritoževali se ne bomo prav nič; mnogi so še zelo veseli. Od pondeljka, ko je prvič zapihal severni veter, je temperatura padla za 32 stopinj. V sredo je toplomer registriral 52. Nihče ni še rekel, da ga zaziebe, ampak marsikateri je pustil slamnik doma in se pokril s klobučevino. Mnogi so tudi zapeli suknje, ko so zjutraj stopili na cesto in na voz ulične železnice. Kljub temu se ne pritožujemo. Nekaj časa lahko ostane severno vreme.

Reykjavik, Islandija, 11. jun. — Islandija danes trpi na vročini! Toplomer, ki v tem času navadno registrira 50, je včeraj kazal 72 gradov v senci.

Čikaške vesti

Samomorilka Beauchamp je zapustila $74,000. — Pred sodiščem so v sredo dognali, da je Slovenka Anna Beauchamp, ki jo je časopisje nazivalo tudi "kraljico banditov", kateri so se pri nji zbirali, zapustila lepo zbirko dolarjev, ki znašajo skupno $74,000. Ko je storila samomor, da se reši zaslišanja na sodišču, ni napravila nikake oporoke in tako je sodišče določilo, da se zapuščina enako razdeli na dva dela. Polovico dobi Beauchampina hči Anneta Kubiak, ki stanuje v South Bendu, Ind., polovico pa sin Frank Brady, zobozdravnik v Chicagu.

PREDLOGA ZA SUHAŠKO POLICIJO PORAŽENA.

Springfield, Ill. — Državna zbornica je zavrgla predlogo o ustanovitvi posebnega policijskega departmenta za uveljavljenje prohibicije v državi Illinois. Suhači so strašno jezni vsled tega poraza.

Maročani sprejeli Painleva s topovi.

Rabat, Maroko, 11. jun. — Francoski premijer Painleve, ki je prišel včeraj z letalom v Rabat, je bil sprejet z novo rifijansko ofenzivo, katero je začel Abdel-Krim na 60 milj široki fronti.

Strupeni plini in bacili izključeni iz vojne.

Ženeva, 11. jun. — Mednarodna konferenca za kontroliranje trgovine z orožjem in strelivom je včeraj sprejela predlog ameriške delegacije, da strupeni plini in bolezenski bacili se ne smejo več rabiti kot orožje v vojni.

ŽELEZNIŠKA DRUŽBA HOČE VEČJI PROFIT

CHICAGO, MILWAUKEE IN ST. PAUL DRUŽBA HOČE IZRINITI MALE DELNIČARJE.

Vesti o prihajanju družbe na boben imajo svoj namen.

Chicago, Ill.—(F. P.)—Bankirji kolikor le morejo podvižejo, da bodo reorganizirali železniško družbo Chicago, Milwaukee in St. Paul, s čemur nameravajo izriniti male lastnike delnic še prej kot bo meddržavna trgovska komisija prišla na pomoč z zvišanimi železniškimi pristojbinami. Newyoška brokerja Roosevelt in sin sta v štatistiki pokazala, da je res tako. Bogatejši delničarji hočejo na pošten ali nepošten način požreti male.

Bankirja trdita, da je polom te železniške družbe prišel radi prevelikega dolga na obveznicah. Če se primerja dolg te železnice s štirimi drugimi železnicami, katere so v boljšem stanju, je dolg te železnice na vsakih tisoč milj pota manjši. Tudi glavnica na tisoč milj proge pride pri tej družbi manjša in stroški vlakov in strojev pridejo na vsakih tisoč milj pota pri tej železnici manjši.

Če primerjamo Chicago, Milwaukee in St. Paul železniško družbo po dolgovih na obveznicah, skupnem kapitalu in transportacijskih stroških, vidimo, da je ta družba veliko na boljšem, kakor so druge. Na tisoč milj pride pri St. Paul družbi $42 dolarjev dolga v primeri s štirimi drugimi najbolj dobičkanosnimi ki imajo $49 dolga. Kapitalizacija pri tej družbi je $63, pri štirih drugih najboljših $70. Transportacijski stroški so pri St. Paul družbi $2.14, pri drugih $2.71.

Nezmožnost St. Paul železniške družbe pripisujejo temu, da ima na vsako miljo za prevoženo tonažo dobička samo 1,091c, dočim imajo druge družbe 1.38 centa.

V resnici pa je bila St. Paul družba lansko leto še najdražja. Če bi bile druge družbe tako računale, kakor ona, bi bile na slabšem. Sploh številke ne povedo, da je ta družba prišla na boben, samo to je zlo, ker bogatejši delničarji hočejo ostrašiti šibke, tako da bi od njih poceni dobili deleže in bi si potem sami lahko lastovali dobičkanosno podjetje.

Meddržavna trgovska komisija zdaj preučava voznino na severnem zapadu. Že naprej pričakujejo, da jo bo revidirala, in sicer povišala. Istočasno se hoče upraviteljstvo družbe na vsak način iznebiti malih delničarjev. Na delnice, ki so po $28 in $32 dolarjev, razpisuje zelo velike prispevke, tako da revnejši lastniki ne bodo mogli doplačati in se jih bodo hoteli za nizko ceno iznebiti. Tako bo mala skupina bogatinov dobila delnice, ki so vredne tudi po $128 za $42 in poleg tega si bo še zagotovila trdno kontrolo.

Reorganizacijski načrt, katerega bo vršila prav tista skupina kakor je zasnovala bankrot, bo prej povišal kakor pa znižal družbino glavnico.

Delavski poslanec umri vsled vročine v Londonu.

London, 11. jun. — Silna vročina, ki je zavladala v Angliji, je včeraj zahtevala življenje socialističnega poslanca Jamesa Wignalla. Zgrudil se je v zbornici in umrl čez par ur v bolnišnici.

Berlin, 11. jun. — Nemčija preživlja veliko vročino in sušo te dni. Letina se suši na poljih in v Berlinu že primanjkuje vode.

Agitirajte za "Prosveto"!

Amerika naj ima tečaj, toda Kanada hoče žemlje

Debata v kanadski zbornici o aneksiji polarnih krajev je zanimiva.

Ottawa, Ont. — Vprašanje, čigav je severni tečaj, je bilo 10. junija v razpravi v kanadskem parlamentu. Neki poslanec je vprašal Charlesa Stewarda, ministra notranjih stvari: "Slišal sem, da Združene države zahtevajo severni tečaj zase. Ali jim ga pustimo?"

Stewart je odgovoril: "Združene države lahko imajo severni tečaj. Mi ga ne maramo, zahtevamo pa vso zemljo na tečaju."

Kraljevski pogreb trojega pobojnika

Walter O'Donnell, kralj pivskih tihotapcev in morilcev, je umrl za ranami. Nadškof Mundelein, katerega je le malo sram, mu je odrekel cerkveni pogreb.

Chicago. — Walter O'Donnell je umrl. Kdo je bil Walter O'Donnell? Časopisje poroča, da je bil po narodnosti Irec, po veri katoličan, po poklicu pa kralj tihotapcev piva in gangs "gunmenov", to je pobojnikov, ki za dobro plačo ubijejo vsakega človeka, katerega njihov plačnik obsodi na smrt.

V našem dobrem čikaškem mestu, ki ima katoliškega župana, je pa več takih kraljev. In kralji so v večni medsebojni vojni. Naš dobri katoliški policijski načelnik ne ovira teh vojn. Policaji in sodniki jih puste na miru. Kralji tihotapcev in pobojnikov imajo pa svoje sodnike in rabije, ki pošiljajo drugega za drugim s tega sveta v nebesa. Kralji ubijajo drug drugega, in kadar so mrtvi, tedaj javnost izve, da je vsak imel po 20 umorov na svoji krščanski duši. Tak slučaj je bil lani. Ubit je bil kralj Dean O'Banion. Dolgo časa je vladal in ubijal v "spodnjem svetu", končno so ga ubili pobojniki v službi drugega kralja. O'Banion je imel kraljevski pogreb, nad katerim je strmelo občinstvo. Komaj pred par tedni je bil drugi umor in drugi kraljevski pogreb. Angelo Genna je padel pod kroglo. Pokopali so ga v srebrni krsti, na grob so mu nasuli rož za $50,000 in 20,000 oseb je spremilo "junaka" k večnemu počitku. Chicago še ni videlo takega pogreba.

Walter O'Donnell je padel zadnjo nedeljo zjutraj v salunu Capitol Inn na južni strani mesta z osmimi kroglami v hrbtu. Umrl je torej "običajne" smrti. Danes se vrši pogreb, ki je seveda kraljevski. Njegovi ljudje so takoj ob smrtni postelji izjavili, da tudi on dobi za $50,000 rož na grob.

Svečanost pogreba pa ni bila popolna. Župnik katoliške fare, h kateri je spadal O'Donnell, je odrekel cerkvene ceremonije. Sorodniki in prijatelji so bili užaljeni. Zakaj ne? Župnik je pojasnil, da je nadškof in kardinal Mundelein prepovedal cerkvene pogrebe umorjenim katoliškim pobojnikom. Takoj je šla deputacija h kardinalu. Dokazala je, da je bil pobojniški junak praktičen katoličan. Dajal je za cerkev, misijone, za uboge. Nič ni pomagalo. Oj ti nehvaležnost! O'Donnell je bil posili pokopan civilno. Ampak kardinal ne more zabraniti, da bi O'Donnell ne dobil na grob velikega mramornega spomenika s krasnim pozlačenim križem na vrhu, kakršnega ima O'Banion in kakršnega bo imel Angelo Genna.

Prihodnji teden ali prihodnji mesec bo drugi tak pogreb. Chicago ima rekord umorov — in na vsak način ga ne mara izgubiti. Ne, dokler ima katoliškega župana in katoliško policijo!

VREME.

Chicago in okolica: V soboto nestalno, morda deževno. Solnce izide ob 5:14, zaide ob 8:25.

ZAKON ZA OMEJITEV "INDŽUNKŠNOV" SPREJET

Delavske strokovne unije so končno prodrle v springfieldski zbornici. Zakon dovoljuje mirno piketiranje v stavkah.

Springfield, Ill. — Nižja zbornica je 10. t. m. sprejela s 78 proti 65 glasovom delavsko predlogo za omejitev sodnijskih prepovedi ob času štrajkov. Senat je že sprejel predlogo, katera gre zdaj pred governerja Smalla, ki je že obljubil, da jo podpiše, kakor hitro bo sprejeta.

Predloga določa, da noben sodnik v državi Illinois ne sme izdati običajne prepovedi v slučaju delavske stavke, ki bi omejevala mirno piketiranje (stavkovne straže) in nagovarjanje neunijskih delavcev, naj pristopijo k uniji. Delavske unije, ki so pripravile osnovo predloge, so zahtevale mnogo več, toda originalna predloga je bila v senatu precej ostrižena. Vendar je tudi ta boljša kot nič. Organizacije delodajalcev, ki so pobijale predlogo z vsemi silami, pravijo, da zakon pomeni konec odprte delavnice v Illinoisu. Boj najbrž še ni končan, kajti kapitalisti bodo tirali zakon pred višja sodišča radi ustavnosti.

Bojevanje na Kitajskem

Bitka v Kantonu še traja. Ameriški misijonarji obtožujejo šangajsko policijo. Boj ameriškim kapitalistom. Dež ustavil demonstracije v Pekingu.

Kanton, 11. jun. — Bitka med kantonskimi ljudskimi četami in najemniki iz Junana je še v teku. Danes so Kantonci ujeli večje število junanskih rekrutov, ki so prišli iz Hongkonga. V mestu primanjkuje živil. Poroča se, da kantonskim četam poveljuje neki ruski general. Ameriške bojne ladje so zasidrane v bližini bojne črte in poveljniki so zagrozili, da intervenirajo, če bodo kitajske granate še padale na ameriško misijonsko šolo in bolnišnico.

Šangaj, 11. jun. — Voditelji generalne stavke so včeraj razdelili med ljudmi letake, v katerih so uključeni tudi ameriški kapitalisti med sovražnike kitajskega ljudstva. Letak poziva kitajske delavce v tovarnah, ki so lastnina Američanov, naj zastavkajo. Štrajk je vedno večji. Kitajski mornarji in pristaniški delavci zapuščajo ladje in luke; v tukajšnji luki počiva 22 parnikov, 20 angleških in dva japonska.

Dva ameriška metodistična misijonarja sta pričala pred mešanim sodiščem, pred katerim se vrši obravnava proti aretiranim kitajskim dijakom, da je mednarodna policija izzvala izgrede dne 30. maja. Misijonarja smatrata, da je bilo streljanje na dijake neopravičeno.

Peking, 11. jun. — Včeraj je 50,000 dijakov demonstriralo proti dogodkom v Šangaju. Ploha, ki se je ulila, je razpršila demonstrante.

Ameriška opera razbita v Parizu.

Pariz, 11. jun. — Sezona ameriške opere v Parizu, ki se zaključi jutri, je končala s finančnim fiaskom in s prepirom med primadonami. Mary Garden in Rosa Raisa sta se sprli in zadnja je odpovedala službo. Garden je tudi naredila slab vtis na Parižane, ker je zahtevala običajno visoko plačo za svoj nastop v prireditvi v prid slepim vojakom.

Nova cerkev v Kanadi.

Ottawa, Ont. — Tri protestantovske cerkve v Kanadi, metodisti, prezbiterijanci in kongregacijonisti, so se s parlamentarnim aktom spojile v eno cerkev, ki je dobila ime United Church of Canada. Vse tri sekte imajo baje 700,000 članov.

Angleški laboriti proti garancijskemu paktu

MacDonald pravi, da četverozvezni pakt prinaša novo vojno, ne miru.

London, 11. jun. — Delavska stranka Anglije je proti paktu za garantiranje miru v Evropi, katerega sta sklenili Anglija in Francija. Ramsay MacDonald, bivši laboritski premijer, je izjavil — kakor poroča "Daily Herald" — da pakt ni garancija miru, temveč podlaga novim spletkam in prepirom, ki se prej ali slej izcimijo v novi vojni.

Premijer Baldwin je včeraj dejal v parlamentu, da bo imela zbornica priliko temeljito razpravljati o paktu.

Kitajski dijaki v Ameriki protestirajo

Nikakor se ne strinjajo z oboroženo intervencijo Amerike in drugih sil.

New York. — (F. P.) — Tudi med kitajskimi dijaki, katerih je precejšnje število po Združenih državah, se je pojavil močan odpor. Protestirati so pričeli proti vsaki intervenciji, kakoršno snujejo velesile v Evropi in tudi ameriški imperialisti, da bi se še bolj vmešali v kitajski spor in z vojaštvom "izravnali" razmere.

"Tisti čas je prešel, ko je bila Kitajska čisto navaden teritorij za izkoriščanje po kakem drugem narodu ali skupini narodov," je pisal Kelloggu predsednik kitajske dijaške zveze Ameriki, Y. W. Liu. On zatrjuje, da so neprilike nastale radi čisto industrijskega nesporazumljenja med japonskimi podjetniki in kitajskimi delavci. To da nikakor še ne sme biti vzrok, da bi smele druge politične velesile hiteti z vojaštvom proti kitajskim pristaniščem s pretvezo, da bodo ščitile interese inozemcev.

Predsednik dijaške zveze je rekel, da je članstvo zveze prepričano, da položaj ni tako slab, kakor vpijejo tujezemski poročevalci s Kitajskega, ki zahtevajo intervencije. Zadeva je industrijalna in gospodarska, pa ne politična. Če se stavke lahko na Angleškem, Francoskem ali v Ameriki izravnajo postavno, zakaj bi se ne mogle tudi po japonskih tovarnah na Kitajskem, ne da bi se prelivala kri. A žal, pravi Liu so ravno tujezemski kričeči agenti v Šangaju največ povzročili krizo, da je prišlo tudi do krvolitja, katero pa je seveda izzvalo številne tuje križarke in rušilce, da so pričele nastopati v kitajskih pristaniščih kakor bi bili tujezemski interesi v nevarnosti.

V New Yorku so imeli kitajski dijaki shod. Tu so spisali izjavo, da nemiri niso nikaka protitujska vstaja. To je samo mirna in simpatična demonstracija neoboroženih mladih dijakov, ki protestirajo proti nepoštenemu postopanju mešanega sodišča proti slabo organiziranim delavcem, ki se je morejo zvati niti rdečkarji ne protitujski vstaši.

V pismu se dijaki na koncu sklicujejo, da ne bo Amerika pošiljala nikake mornariške posadke več na Kitajsko, kar povzroča samo še večjo zmešnjavo. Prepričani so, da se ni treba nič bati radi varnosti Američanov na Kitajskem.

Kitajska dijaška zveza je razdeljena v tri skupine: vzhodno, srednjezapadno in zapadno; ima pa svoje postojanke skoraj v vsakem večjem mestu v Ameriki. Vsega ima par tisoč članov.

Polet iz Moskve v Peking.

Moskva, 11. jun. — Šest sovjetskih eroplanov je danes poletelo iz Moskve proti Pekingu na Kitajskem. Namen poleta je, poiskati najkrajšo zračno pot v orient v svrho redne zračne zveze med Rusijo in Kitajsko. Letalci pojdejo čez Urale, Sibirijo, Transbajkalijo in puščavo Gobi. Daljava znaša povprečno 7000 kilometrov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (May 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NEMŠKO DELAVSTVO SE ZOPET GIBLJE.

V Nemčiji oživlja industrija. Tako poročajo iz Berlina. Delavci so zahtevali povišanje mezde, organizacije nemški kapitalistov se pa vpirajo povišanju mezde. V kovinski industriji so podjetniki napovedali več izporov, ki so pa bolj lokalnega pomena. Ampak do resnih in velikih stavk ni prišlo. Oficijelna ocenitev pravi, da se je mezda v mesecu marcu povišala za 2.5 odstotkov, v mesecu aprilu pa ravno toliko. To povišanje mezde pomeni, da neizučen delavec zasluži 58 vinarjev (14c), izučen delavec pa 82 vinarjev (20c) na uro.

Mezda je bila povišana precej v tekstilni in papirni industriji, dasiravno je bila povišana tudi v kovinski, kemični, lesni, stavbinski in gumijski industriji. Povišalo se je število delavcev, ki so le deloma delali v tednu, a pomnožilo se je tudi število delovnih ur za delavce, ki so le deloma delali v tednu.

Iz tega kratkega poročila je sklepati, da so se razmere v nemški industriji obrnile malo na boljše, vendar pa ni garancije, koliko časa ostanejo izboljšane razmere.

Nemško delavstvo je pričelo takoj gibati, ko je opazilo izpremenjene razmere. To pokazuje, da je nemško delavstvo inteligentno in da razume položaj.

Nemško delavstvo je veliko pretrpelo v vojni in po vojni. Kapitalisti so pričakovali, da se bo dalo ujeti z nacijonalističnimi frazami in bo stradalo v interesu nemških kapitalistov. Zunanji kapitalisti so pričakovali, da bodo nemški delavci radi delali skoraj zastonj, da bodo le imeli delo. Kupovali bodo poceni nemške produkte in jih postavljali na domači trg. Iz sedanjega gibanja nemškega delavstva je pa razumeti, da se ta želja kapitalistov ne bo uresničila.

Nemško delavstvo je na straži in opazuje razvoj industrije na domačih tleh. Domačim in tujim kapitalistom prav zanesljivo ne bo služilo za orodje, s katerim jim je mogoče poslabšati življenske razmere delavcev po vsem svetu.

Nemški delavci so precej dobro organizirani. Bili so organizirani pred vojno in ostali so organizirani tudi po nji. Njih glavna moč je v socialističnih organizacijah.

Prazen je tudi strah, da pride nemški kajzer nazaj. Nemški imperijalisti lahko napravijo poizkuse, da zopet Hohenzollerncem posteljejo mehko na prestolu, ampak če bodo ti še kdaj sedli na prestol, je pa drugo vprašanje. Steber Nemške republike so delavci. Buržoazija bi že zdavnej pozvala kajzerja iz pregnanstva, ako bi ne vedela, da je delavstvo na straži.

Dobri so bili izgledi za nemškega kajzerja, ko je bil Hindenburg s pomočjo združene buržoazije in zaradi pocepljenja med nemškim delavstvom izvoljen predsednikom Nemške republike. Nemški kapitalisti so od Hindenburga pričakovali, da bo odprto podpiral nemška fašistovska društva, katerih člani so nosili sive srajce, da se ločijo od italijanskih črnosrajčnikov. Hindenburg dozdaj še ni napravil nobene resne poteze v tej smeri. Iz tega se da sklepati dvoje: Ali se je potuhnil, ker pozna odločnost nemškega delavstva, in čaka na ugodno priliko, da popusti čuječnost nemškega delavstva, nakar poizkusi hitro izvesti načrte nemških monarhistov, imperijalistov in militaristov. Ali je pa spoznal, da se nemško delavstvo ne da tako lahko ukaniti, kot se je dalo italijansko, kajti nemška fašistovska društva nimajo za sabo nemških delavskih mas.

Ampak fakt je tu, da se nemško delavstvo giblje v svojem interesu. To pomeni, da so delavske mase razredno zavedne in se ne dajo izrabiti za nacijonalistične komedije in v prid nemškim mogotcem.

Nemški buržoaziji seveda to ni všeč in tarna, da med ljudstvom izginjajo nacijonalistični "ideali". Nemško delavstvo se ne briga za taka tarnanja in stokanja. Prav hladnokrvno je vpričo buržoaznega "jamranja". Zato pa dela in gradi stopnjema pot, ki vodi v socialistično gospodarstvo, ki ne prinese svobode le nemškemu delavstvu, ampak vsem slojem, ki trpe zaradi kapitalističnega gospodarstva.

Preudarnost, s katero dela večina nemškega delavstva za gospodarski preporod človeške družbe, je pa dokaz, da so v Nemški republiki minili časi za nacijonalno-fašistične komedije.

Janezek je postal Janez

Dokler je bil Janezek majhen, se je dobro počutil v novih hlačicah. Toda Janezek je zrastel v moža — na noge pa še vedno natika dežke hlačice, stare in raztrgane. Ali je pameten? Ne vem, če je kdo, ki poreče, da je. Kdo je ta neumni Janezek? Amerika!

Amerika je ob rojstvu svoje republike pred 149 leti štela komaj nekaj čez tri milijone ljudi. Ti trije milijoni so bili v ogromni večini samostojni kmetje, farmarji, v ostalem so bili mali trgovci in mali obrtniki. Dežela je bila obljudena le ob morju; tam so bila "mesta", če se smejo tako imenovati tiste naselbine. Železnic še ni bilo. Ladje so bile na jadra. Delegatje, ki so se sešli v Philadelphiji, kjer so sprejeli ustavo Združenih držav, so potovali cele mesece po slabih, netlakanih cestah, predno so prišli skupaj. Večinoma so jezdili konje. Živež je bil pridelan tam, kjer so ga pojedli. Platno in sukno so delali doma. Hišna oprava je bila domačega izdelka. Hišo si je navadno vsakdo postavil sam. Vsak farmar je bil obenem mesar; sam je zredil živino, katero je zaklal in nasolil meso. Na podlagi tega življenja in takih razmer je bil formiran politični sistem nove republike. Za obstoječe razmere ni mogel biti boljši. Čeprav so ustavodajalci šli v stari Rim po forme, so kljubtemu ustvarili sistem vlade, ki je bil v tistem času najboljši na svetu.

Od tega časa je preteklo 149 let. Prihodnje leto bo Amerika z velikimi svečanostmi praznovala 150-letnico neodvisnosti. V tem času je baby treh milijonov narastlo na 110 milijonov prebivalcev. Konj, edina sila transportacije na suhem, se je že davno umaknil pari in elektriki. Dežela je na gosto prepredena z železnicami. Vožnja, ki je ob rojstvu republike trajala par mesecev, traja danes par dni. In že prihaja redna zračna transportacija, ki skrči par dni v par ur. Največja razlika pa je v narodnem gospodarstvu. Farmarska dežela se je pretvorila v deželo največjih industrij na svetu. Domača obrt se je umaknila orjaški produkciji v tovarnah. Stroji izdelujejo vse. Mali kmet, ki je bil nekoč tako svoboden kakor ptica pod nebom — izvzemši, da se je praskal z Indijanci — je danes revež. Odvisen je od mesta, tovarne, od bankirja, ki stanuje 500 milj od njega, od žitnega in mesnega trusta. Vse sili v mesta, v industrijo. Samo Chicago ima danes toliko prebivalcev, kot so jih imele vse Združene države takrat, ko je bila sprejeta ustava v Philadelphiji leta 1787.

Navzlic tej velikanski razliki in izpremembam, o kakršnih revolucijonarni očetje niso nikdar sanjali, se Amerika še vedno davi s političnim sistemom, ki ga je dobila v zibelki. Stric Sam se še vedno muči s hlačicami, ki so mu jih urezali ustavodajalci v Philadelphiji.

Preživelost starega sistema se ostro opaža povsod. Ljudje čutijo, da nekaj ni prav, toda večina ne more razumeti, kaj je pravzaprav vzrok. Kakor čuva Anglija svojo zastarelo institucijo monarhije, katero goji kakor sveto narodno svetinjo, dasi nima nič od nje, tako tudi Amerika ljubosumno odklanja vsako misel, da bi se ločila od svoje toliko opevane politične demokracije.

V resnici ni to več nobena demokracija. V demokraciji imajo vsi sloji ljudstva enake pravice: vsi državljani imajo zastopstvo v vladi. Od začetka je kolikor toliko bilo tako. Sužnji seveda niso bili državljani. Danes je farsa. Zastopstvo v vladi imajo tisti sloji, ki so lastniki industrij in zlata v deželi. Tako zahtevajo njihovi interesi. V zbornicah, ki bazirajo na geografičnem predstavništvu (po okrajih, distriktih), sede v ogromni večini odvetniki. Med prebivalci republike je komaj pol odstotka odvetnikov, in tega pol odstotka ima 90-odstotno reprezentacijo v kongresu in legislaturah, dočim imajo delavci in farmarji, ki tvore 90¾ vsega prebivalstva, komaj en odstotek reprezentacije! Taka je naša demokracija. Poslanci-odvetniki, ki so zopet v ogromni večini sluge korporacij, delajo teoretično postave za "vse ljudstvo", v resnici pa delajo postave le za industrijske korporacije in železniške barone. V mejah ustave je vlada politična in reprezentacija je geografična, v resničnem življenju, kakršno je danes, je pa vlada industrijska in reprezentacija je monopol advokatske kaste, katera je most med vidno politično in nevidno industrijsko vlado. Faktično imamo danes v Združenih državah dva vladna sistema, dve formi vlade. Stara forma — geografična demokracija — je lupina in nova forma — industrijska oligarhija — je jedro, ki je zrastlo v lupini.

Kako deluje dvojni sistem, naj služi sledeča majhna primera: Vzemimo 1. okraj (ward) v Chicagu. To je takozvani "loop" ali "downtown", trgovsko središče mesta. Tu so ogromnim stolpom podobne nebosežne palače, v katerih je uposlenih na tisoče in tisoče ljudi. V eni sami palači so lahko uradi treh tisoč korporacij, ki kontrolirajo tovarne v čikaški okolici, rudnike v Idahu in Coloradu, petrolejske vrelce v Mehiki, plantaže v San Salvadorju, železnice v Novi Angliji, gozdove v Michiganu in ogromne farme v Montani. Interesi tu nastanjenih ljudi so razkropljeni po vsej Ameriki. Najmanj interesov imajo v Chicagu — kljub temu pa volijo čikaškega župana in alderman 1. okraja je njihov reprezentant v mestni zbornici.

Druga primera: Ogromna večina ljudi v čikaških stanovanjskih distriktih dela v tovarnah in trgovinah. Večinoma so državljani in kot taki imajo vse politične pravice. Ogromna večina pa niti ne ve, kakšne so te pravice! Večini je vseeno, če ima te pravice ali jih nima. Devetdeset izmed sto se ne briga, kdo je mestni župan, niti ga ne pozna osebno; devetdeset odstotkov ne ve imena legislaturnega poslanca iz dotičnega okraja, ne ve, kdo je kongresnik, ki jih zastopa in predsednik Združenih držav je tako daleč od njih kakor je papež v Rimu. Zanimajo se zanj, pa še ne vsi, le vsaka štiri leta kadar so volitve. Zakaj? Zato, ker industrijske razmere, v katerih danes delavec živi, so izpahnile politične interese iz njegovega življenja. Povprečnemu državljanu je danes vseeno, kdo in kak je kongresnik njegovega okraja, ni mu pa vseeno, kdo in kak je njegov boss v tovarni; kongresnikovega imena morda ne ve, ve pa dobro za ime svojega delovodje. Z drugimi besedami: državljan je danes navezan na industrije, bodisi kot delavec, trgovec ali delodajalec. Njegovi interesi so v industriji, v njegovi plači ali dobičku.

Še nekaj. V dobi, ko se je porodila ameriška republika, je bil farmar lahko obenem mesar, čevljar, krojač, učitelj ali pastor (pridigar). Potovanje iz mesta v mesto, iz države v državo je bila težka stvar. Kdor je takrat šel z enega konca dežele na drugi ali v Evropo, se je pripravil na smrt. Državljan je bil privezan na svojo naselbino in zanimal se je za blagostanje vse naselbine. Danes je ravno narobe. V par dneh lahko prepotuješ vso deželo brez težav in kjer najdeš boljši zaslužek, tam ostaneš. Ni pa več tako lahko imeti več poklicev, oziroma izpreminjati poklice. Človek, ki danes "prime za vsako delo ali vsak business", je navadno brez dela in brez businessa.

To so simptomi preživelega političnega sistema. To so vzroki, da se povprečni državljani ne zanimajo več za politiko. To je krivo, da se niti polovica volilcev ne udeležuje več volitev. Politika je postala poklic le gotovih ljudi, katerim pravimo političarji. Ti političarji — profesijonalni voditelji republikancev in demokratov ter drugih sorodnih strančic, ki se od časa do časa odcepijo od prvih dveh — delajo s politiko business, ki prinaša dobre dobičke. Staro demokracijo so vzeli v najem, jo kapitalizirali — industrijalizirali, prosim! — in danes jo prodajajo tistim, ki največ plačajo.

Kje je izhod? Kje je odpomoč? Kje zdravilo?

Izhod, odpomoč, zdravilo ni v reformah. Reforme so krparija, nova flika na starih hlačah. Izhod je nov sistem, popolnoma nova suknja. In ta že prihaja. Visoko razvit industrijski sistem ne more dolgo trpeti coklje, ki ga le ovira. Zdravilo je industrijska demokracija, ne več politična, temveč industrijska, to je direktna reprezentacija po industrijah v industrijskem kongresu in v industrijski vladi, kateri bo podrejeno vse javno življenje. Industrijska demokracija pa je nemogoča, dokler so industrije v privatnih rokah. Šele nacionalizirane industrije, katerih izvoljeni upravitelji bodo odgovorni organiziranemu ljudstvu v industrijah, bodo označevale prehod iz politične ali geografične v industrijsko demokracijo. Sedanja forma vlade, maskirana s politično administracijo v Washingtonu, je industrijska oligarhija, to je vlada gotovih družin in korporacij, ki posedujejo temeljne industrije, banke in železnice. Ta vlada je dobro maskirana diktatura. Čim bolj narašča razredni boj med posedujočimi in neposedujočimi sloji, tem večja, ostrejša in očitnejša bo ta diktatura. In ko se nekega dne ameriško ljudstvo zave in naveliča diktature, tedaj izvrši omenjeni preobrat.

Industrijska demokracija je socializem.

Farmarji v Wisconsinu dobijo dobra navodila glede detelje, ako si naročijo knjižico "How to Grow Sweet Clover", ki jo je izdala poljedelska šola v Madisonu, Wis. Knjižica je zastonj samo za wisconsinske farmarje. Pišite ponjo na College of Agriculture, Madison, Wis. in vprašajte za cirkular 178. Navedite tudi ime knjižice.

Našel je mrtveca.

Treece, Kans. — Ko je neki delavec inšpiciral zapuščeni, kako miljo od tu oddaljeni Silver Fox rudnik, je našel že hudo razpadlo truplo moškega, kateremu pa se je še poznalo, da je bil ustreljen v hrbet. Pozneje so spoznali, da je najdeni Harve Stephen iz Oronoga, Mo. Spoznal ga je njegov brat.

ŽARKOMET

Trunki v 20. stoletju.

J. M. Trunk — župnik po poklicu, ki pripada oni majhni peščici duhovnikov, katera se še pajdaši s Kazimirjem iz teh ali onih razlogov — se skoraj vsak dan malo ponorčuje iz evolucije. To je zdaj v modi, zato je okej. Saj veste: Tennessee, Bryan etc.

Te dni je Trunk zapisal: "Štejemo do tri milijone raznih vrst v živalskem in rastlinskem življenju; resno znanstvo ni moglo najti niti najmanjšega sledu, da bi vrsta prešla v vrsto".

Trunkovo "resno znanstvo", ki ni moglo najti sledu, je menda biblija. Človek, ki odklanja očitne dokaze znanstva, ki je res resno, je slepec in s slepcem je težko govoriti o barvah. G. Trunk, v naravi kar mrgoli dokazov, da se iz starih vrst pojavljajo nove. Vzemimo človeka. Zakaj ima človek ravno toliko kosti kakor vsi višji sesalci? Zakaj ima okrog 180 rudimentov, ki jih danes ne potrebuje? Zakaj se človeški embrijon prve tedne prav nič ne razlikuje od ribjega embrijona, zakaj ima v gotovem času škrte na vratu in pozneje rep ter gosto dlako? Kako boste to razložili s stališča trenotnega ustvarjenja? S stališča evolucije je to popolnoma razumljivo.

Trunk mi je že dolžan nekaj odgovorov, pa naj bo dolg še večji. Kakor rečeno, danes je v modi, da zagovorniki teme smešijo resnico evolucije. To so današnji Trunki. Pred 400 leti so enaki zagovorniki smešili resnico vrtenja zemlje okrog solnca. To so bili takratni Trunki. Bodoči Trunki ne bodo več smešili evolucije, ker bo splošno priznana, smešili pa bodo nove, zdaj še neznane resnice.

* * *

Vzrok, zakaj še nimajo 1000 naročnikov.

Cenjeni Žarkomet! Kadar naš cesarski kraljevaš zagleda v Žarkometu podpis "Spokornica", izbuli oči kakor žaba in takoj vzame svinčnik. Nekaj odstavi, nekaj pristavi, drugo pa prepiše in pošlje kutarjem v priobčitev. Ljudje potem čitajo enoinisto reč. To je vzrok, da kutarji še nimajo 1000 novih naročnikov. Ljudje hočejo vedno kaj novega, ne posnemanja iz drugih listov. V zadnjem času sem izgubila še eno vero. Mislila sem, da so vsi osmošolci izobraženi, zdaj pa vidim, da so tudi med njimi velike opice. — Spokornica, Collinwood, O.

Duhovi se v nevarnosti.

Te dni je bilo zborovanje collinwoodskih špiritističnih copernikov in copernic. Vprašanje na dnevnem redu je bilo, kam skriti duhove, da jih ne zaloti roka pravice. Neka debela copernica s Holmske ceste je rekla, da skrije duhove pod kikljo. Druga je predlagala: V klet jih dajmo. Tretja: Kleti so prazne, kaj bi v kleti. Nato se oglasi neki milijonar in pravi: Vse duhove pokljite v mojo klet. Ta mož je član S. N. P. J. Lahko smo ponosni! — Opazovalec špiritistov, Collinwood, O.

* * *

Bolezen na obroke.

Cenjeni K. T. B.! Posveti se enkrat v Collinwood in videl boš čudovitega bolnika. Mož spada k nekemu cerkvenemu društvu in pravi, da je strašno bolan na obistih. Društvenih poslov ne more opravljati. Zagonetno pa je to, ker bolezen traja samo poldnevu. Čim pridejo pozne večerne ure, se bolnik vozi v avtu in njegova navzočnost je absolutno potrebna pri dobičkonosnem podjetju. Mož je pobožen in društvo mu vse dovoli, jednota pa plačuje. — Večerna veha.

* * *

Pertinentna vprašanja.

Zakaj papež ne podari Slovencem kakega svetnika ali svetnice? Ali ni še nobenega Slovenca v nebesih?

* * *

Dobre vesti iz Jugoslavije.

Dne 26. maja so v Ljubljani obesili nekega Simona Naglič. Tristo oseb je gledalo eksekucijo.

* * *

Mednarodnost.

Cenjeni K. T. B.! Ko čitam v Prosveti priporočila, naj se naše glasilo tiska v angleškem, hrvaškem, poljskem, slovaškem in srbskem jeziku, tedaj razumem drja. Kerna, ki pravi, da bi se morala jednota prekrstiti v Mednarodno podporno jednoto. K vsega tega grmenja bo mačedežja. Jednota in glasilo ostanta slovenska. — Andrew K. Sprogar, Elizabeth, N. J.

* * *

Dogodek št. 96.

Pred nekaj leti je gotovi katoliški duhoven rekel, da so duhovni drugih ver sami sleparji. Lani je slučaj nanesel, da sem imel tovariša pri delu Nemca luteranske vere. Ta mi je dejal, da je njegov pastor izjavil, da so katoliški duhovni največji sleparji. Odgovoril mu sem, da sta oba — njegov pastor in katoliški duhoven — povedala resnico. —R. C., Rock Springs, Wyo.

K. T. B.

Iz sovjetske Rusije

Produkcija se je za polovico pomnožila.

Washington. — Produkcija ruske industrije je narastla v 44 odstotkov v zadnjih šestih mesecih, ki so končali 1. aprila nad prejšnjim polletjem. Produkcija je za 55% večja kakor je bila ravno v teh mesecih leta 1923 in 1924. Tako pove poročilo iz Moskve. Kovinarska industrija se je najbolj povzpela.

Domač obrat je narastel za 58 procentov v primeri s prejšnjim polletjem. Trgovina z inozemstvom je narastla za $25,000,000 v ravno isti dobi, čeprav se je izvoz žita zmanjšal od $75,000,000 na $7,500,000, kar je bila posledica slabe letine leta 1924. Tujci so v industriji imeli obrata za 238,500,000.

Državne industrije na debelo so producirale vsega za $990,000,000 po tekočih cenah, kar je za 56% več kakor v isti dobi lanskega leta.

Delavstva je bilo več zaposlenega za dvanajst odstotkov, tudi proces produkcije se je zboljšal. Poročilo pravi, da je državna statistika zadnjega pol leta dokazala, da se je sovjetska unija toliko opomogla, da slaba letina že ne bo več mogla zadrževati splošnega gospodarskega življenja.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Aurora, Minn. — Vaš dopis je bil priobčen dne 4. junija. V obligatni izdaji ga radi pomanjkanja prostora nismo mogli priobčiti. — Pozdrav!

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Še krojači imajo boje v West Virginiji.

New York. — Krojači s svojo dobro organizacijo uspejo skoro povsod, a zadnje čase ne gre tako gladko v Zapadni Virginiji. Woolen Mills kompanija v Parkersburgu, W. Va., se je organizirala pred petnajstimi leti s pomočjo organiziranih krojačev. Ko je po tolikem času podjetje narastlo v vrednosti do miljona dolarjev in ima že veliko podružnih trgovin po raznih mestih, je pa povedalo krojačem, naj gredo domov in naj se vrnejo, kadar bodo pripravljeni delati pod odprto delavnico. To se je zgodilo 24. januarja. Večina delavcev je ameriška in 75 odsto je med njimi šivilj. Stavkali so osemnajst tednov brez prestanka in dobivali podpore po $6 do $7. Sodišče je izdalo stroge odredbe proti piketom.

Brezglavost kompanije se pa maščuje. Predsednik je pred kratkim izvršil samomor, in kakor pravijo stavkarji, največ radi stavke same. Njegov sin se je povrnil z univerze kot nadstoprocentni odprtodelavničar. Zdaj se kompanija izgovarja svojim odjemalcem, da bo kmalu zopet imela unijske znamke na izdelkih. Postopanje kompanije pač ne vodi drugam kakor do popolnega poraza.

Sužnost za otroke v državi New Jersey.

New York. — Otroci v tej državi delajo po deseti ur na dan kot vsak drugi poljski delavec. Večinoma pošiljajo siromašne otroke iz mest k agenturi v Filadelfiji in ta jih potem odpremi v New Jersey na farme, kjer jih ne ščiti noben državni zakon in jih veleposestniki nesramno lahko izkoriščajo.

Poročila raziskovalcev teh razmer pripovedujejo, da otroci ne dobivajo nikake redne šole. Skoraj vsi pod desetim letom se morajo mučiti po nasadih jagod, brusnic in raznih drenulj. Zaposlujejo jih pri tem delu navadno od 15. maja do 15. oktobra. Stanovanja za otroke so neznosna, brez prezračevanja, odredb za slučaj požara, zdravstva in higijene. Šole v dotičnih okolicah se tudi še niso pobrigale, da bi dosegle te otroke in jih spravile k učenju. Za otroke v teh pokrajinah še vlada takozvani očakarski sistem.

Vesti iz Jugoslavije

MARIBORČANI NA POTU V AMERIKO.

Osleparjena izseljenca.

Maribor, 26. maja. — Kljub neprestanim svarilom pred izseljevanjem v Ameriko, si vendar ljudje še vedno žele v Ameriko, deželo dolarjev, kjer upajo boljšega in lažjega življenja. Tudi med Mariborčani je najti takšne sanjače, ki jih znajo špekulanti prefrigano izrabljati. Pred kratkim so krožili po ljubljanskih, zagrebških in mariborskih listih zapeljivi inserati, kjer ponuja neki posrednik Stenovič v Trstu svojo pomoč za lahko izseljevanje v Ameriko, kjer obljublja krasen zaslužek. Ta gospod Stenovič je elegantno oblečen kavalir in zelo dober znanec policije. Pisala mu je tudi soproga mariborskega magistratnega uradnika P. V., ki ima 15-letnega sina in bi rada z njim prišla v Ameriko. Stenovič ji je obljubil izpolnjti vročo željo ter preskrbeti potrebne listine, ki jih sicer radi še neizpoljene vojaške obveznosti sina ni mogla dobiti. Poleg tega je hotel imeti Stenovič v tej gospej tudi svojo zastopnico v Mariboru, ki bi mu naj do odhoda pripeljala še novo klijentelo. Kmalu sta bila v pogajanjih za "rajžo" v Ameriko mariborski krojač Šetina in železničar Josip Voglar iz Studencov pri Mariboru, ki tudi ni mogel dobiti potnega lista. Oba sta hotela sicer v Zedinjene države, a Stenovič, ki je ponovno pisal predvsem za visoke predujme po 1000 lir, je oskrbel potne liste za Mehiko, češ, da od tam lahko brez sitnosti prestopijo meje v Zedinjene države. Poslal je svoji zastopnici v Mariboru g. V., ki je poprej spremila Voglarja in Šetino k Stenoviču v Trst, pismo nekega Sršena iz Broklina v Severni Ameriki, kateri se Stenoviču zahvaljuje, da je tudi njega spravil skozi Mehiko v Severno Ameriko, kjer se mu dobro godi. V gospej V. se je končno le vzbudila sumnja o Stenovičevih obljubah in je zato pisala Sršenu, če je vse to res, kar piše Stenoviču. Sršen ji je odgovoril, da mu ni pomagal v Ameriko Stenovič najmanje čez Mehiko, ker mehikanska država takšne prehode čez mejo kaznuje z letom dni zapora in denarno globo 1000 dolarjev. Stenovič si je Sršenovo pismo sam napisal.

Sršenovo svarilo pa je prišlo prepozno. Medtem sta Voglar in Šetina že plula po morju proti Mehiki. Do Genove ju je Stenovič še spremil, tam je krojač Šetina že pogrešil vso svojo prtljago za njim in obljubil, da ju bo v Mehiki pričakoval neki Dalmatinec, ki bo poskrbel vse potrebno, da prideta sreče iskajoča Mariborčana čez mejo v Severno Ameriko. Ko pa se je ladja usidrala v Mehiki v pristanišču Veracruzu, sta popotnika zastonj iskala obljubljenega Dalmatinca in končno uvidela, da sta nasedla sleparju, kateremu sta izplačala več tisoč lir. Daleč od doma onkraj morja, nista vedela ne kod, ne kam. Krojač Šetina je imel še k sreči toliko denarja, da se je zopet vkrcal in odpeljal proti domu. Pred par dnevi je prišel v Maribor in pričel novo življenje v svoji stari krojaški delavnici. Ubogi Voglar pa si je moral poiskati zaslužka s trdim delom na mehikanskih plantažah, da ne umre gladu, v Studencih pa stoka za možem žena s kopico nepreskrbljenih otrok. Naše oblasti so že uvedle potrebne korake, da pride goljufivi Stenovič, ki je še tudi pod drugimi firmami lovil po inseratih svoje žrtve, v roke pravice. Tudi njegovo mariborsko zaupnico so aretirali z možem vred.

Dve smrtni obsodbi v Varaždinu. — Varaždinsko sodišče je izreklo 22. maja dve smrtni obsodbi. Kmet Ivan Žnidarič iz Ludbrega je po povratku s fronte l. 1919. zapustil svojo ženo Klaro in otroke in živel potem z drugo žensko. Le kadar je bil pijan, se je vrnil domov in pretepal ženo in otroke. Klara, ki ni mogla sama obdelovati polja, je bila prisiljena, živeti v skupnem gospodarstvu z drugim moškim. Žnidarič pa je v odgovor pričel prodajati svoje parcele, da bi spravil ženo in otroke popolnoma na beraško palico. Končno je za 3500 Din najel kmeta Aleksa Severja, da umori njegovo ženo. Ko se je ta dne 1. januarja vračala s svojim drugim možem domov, je Sever skočil iz zasede najprej na moža in ga težko ranil na roki, potem pa še Klari razparal trebuh in prerezal glavno žilo, da je izdihnila v nekaj minutah. Njeno truplo so našli šele naslednjega dne. Bila je že 7 mesecev noseča in je bil radi sunka z nožem umorjen tudi otrok. Žnidarič in Sever sta bila za to zverinsko dejanje obsojena na smrt na vešalih.

Zanimive arheološke izkopine. — V okolici Šida v Sremu je vinogradnik Milakovič pri prekopavanju vinograda naletel na lonec, napolnjen s starodavnim nakitom (zapestnice, uhani itd.). Sresko poglavarstvo je poslalo strokovnjaka na lice mesta, ki je ugotovil, da so najdeni predmeti velike arheološke vrednosti ter da potekajo iz brončene dobe. Vsi predmeti so bili izročeni narodnemu muzeju v Beogradu.

Samomor na Pragerskem. — V gozdu med Pragerskem in Račjem so našli te dni mrtvo uslužbenko železničarja na Pragerskem Elizo Donej, ki je izpila lizol. Sin progovnega čuvaja Moravca, ki jo je našel, je takoj obvestil postajo Račje in orožniško postajo. Preden pa je z naslednjim vlakom dospel zdravnik, je nesrečnica umrla. Našli so pri nji v žepu še octovo kislino in drugo steklenico lizola. Vzrok samomora ni znan.

Pater Kalist Heric utonil. — V mariborskem frančiškanskem samostanu je bival 75-letni pater Kalist Heric, konzistorijalni svetnik in župnik v pokoju. Zadnji čas je hodil po mestu v spremstvu samostanskega uslužbenca, ker je bil skoro popolnoma slep. Ko je šel 26. maja sam na vrt, se ni vrnil. Pozneje so ga našli v samostanskem vodnjaku sredi vrta, kamor je pri sprehodu padel in utonil.

Agitirajte za "Prosveto"!

Vesti iz Kansasa

69 let stara se je obesila.

Pittsburg, Kans. — Skoraj 70 let stara ženica Nellie Nelson se je poslužila kar rjuh, iz katerih je napravila konopec in se obesila ob posteljno stranico. Ko se je vrnil njen mož ob enajstih zvečer domov, jo je našel mrtvo. Ženica je bolehala že nekaj let, a ko je šel od doma Nelson, je rekel, da je bila še pri dobri volji. Prej je skušala že štirikrat vzeti si življenje; streljala je že nase, vzela je strup in skočila v vodnjak, a vsakokrat so jo rešili. Rodom je bila Švedinja.

Podpisi za novo šolo v Frontenacu.

Frontenac, Kans — Ko je bila izdana peticija, da občinska oblast dovoli razpisati obveznice za $75,000 v svrho gradnje nove šole, je podpisalo vsega 847 oseb, le kakih dvajset je odklonilo podpis.

S sodišča.

Pittsburg, Kans. — Zakonska Cemazar tožita G. McKeeja, ker je lani v oktobru povozil njunega sina do smrti, za $9,800 odškodnine. Tožba se glasi, da je bil voznik pijan, ko je ubil Walterja Cemazarja. Zagovorništvo McKeeja dokazuje, da McKee ni bil navzoč pri nesreči in da je kri, ki so jo potem našli na njegovem avtomobilu od zadaj, bila od rane, ki jo je dobil McKee pri popravljanju luči. Zadeva še ni rešena.

SLIKE IZ NASELBIN

Galloway, W. Va. — Zopet se oglašam iz te okolice, ker je dosti novic. Preselil sem se radi dela, kajti Galloway je edina družba, ki še obratuje pod U. M. W.

Ravno sedaj je precej agilnosti, obdržavajo se shodi U. M. W., katerih namen je, pridobiti ostale, ki sedaj delajo, na našo stran. Uspeha pa ni veliko, kar povzroča največ nevednost. Nekateri si namreč štejejo celo v ponos, ko opravljajo grdo delo.

Dne 31. maja se je vršil tak shod zopet v Wendelu, W. Va. Ker nisem jako oddaljen, sem se tudi sam udeležil pohoda na Wendel. Korakali so možje, žene in mali otroci z godbo na čelu iz Gallowayja. Pohod se je pomikal po sredini naselbine po državni cesti do prostora, kjer so imeli nastopiti govorniki. Priznati moram, da so bili govorniki dobri in množica je odobravala njih izvajanje. Človek se čuti kar nekoliko olajšan, ko čuje priznanje, kako se mu res vrši krivica v današnjem času, pri tem pa se zgraža radi družabnega reda.

Med takim premišljevanjem je stopil predme mož postave in me vprašal za ime. Povedal mi je, da sem aretiran. Vprašal sem, če ima zapriseženo tiralnico, pa me je kar zavrnil, da sem aretiran in da grem z njim. Kaj sem hotel, stopil sem z njim in ga ponovno vprašal, kaj je povod moje aretacije. Pravi: Ti imaš predolg jezik!

Zraven šerifa je stala tudi oseba, katero sem zadnjič opisal in ki je delovala do moje aretacije, ker je sedaj za gardista. To je Frank Matko, o katerem pa sem čul, da se sedaj izdaja za Johna.

Ampak tem ljudem ni bilo toliko za mojo aretacijo, njih namen je bil razbiti shod unije, kar se jim vendar ni posrečilo. Odgnali so me vendar kakor hudodelca in prenočeval sem za mrežami v Graftonu. Drugi dan mi niso hoteli dati nobenega zaslišanja, prišel pa je unijski zagovornik, nakar sem bil takoj prost. Šerif je povedal, da Frank Matko ne more zapriseči tiralnice in sam pa tudi da nima nič proti meni.

Iz tega čitatelji lahko posnamejo, kako brezobzirno postopajo tukajšnji gardisti proti poštenim unijskim možem. V svoji ogorčenosti jih rudarji imenujejo "yellow dogs".

Franku Matkotu, slovenskemu gardistu in kompanijskemu najetežu pa povem, da se kolo časa vrti in da ni daleč čas, ko bo dobil brco, kakor jo je že pri Meriden Smokeless družbi. Prišel bo ravnotako čas na Wendelu.

Naj si le zapomni, da tudi če me da zopet aretirati in zapriseže tiralnico proti meni, naj ne misli, da mi bo s tem naredil kako sramoto. Ravno nasprotno bo. Mene ni sram nositi svojega imena kakor je slovenskega gardista.

Pozdrav naprednim delavcem. — **Frank Polanc.**

East Moline, Ill. — Nagle smrti je preminula na operaciji črevesa Marija Penca, več let članica S. N. P. J., društva št. 286. Dosegla je starost 35 let. V petek dne 5. junija jo je začelo ujedati in morala se je podati na operacijo. Umrla je nato ob dveh zjutraj. Pogreba v nedeljo smo se udeležili vsi člani in članice kakor tudi njeni sorodniki iz De Pue, Ill. in veliko drugih prebivalcev. Pokojnica je bila namreč zelo priljubljena. Zapušča tu sedem nedoraslih otrok in soprога, kateri je bil že prej malo srečen. Pred tremi leti je bil pobit in od takrat je začel jako malo delati. Ko je bil pobit, mu je članstvo dosti pomagalo in tako bo treba tudi sedaj, ko je še hujše prizadet. Otroci so stari od treh do štirinajstih let.

Pretresljiv je bil prizor gledati jokajoče malenčke.

V imenu S. N. P. J. se zahvalim vsem, ki ste se udeležili pogreba. Draga pokojna sestra počivaj mirno na Riverside pokopališču. Žalujočim iskreno sožalje.

Kako se članstvo vedno pripravljeno pomagati v bedi svojim bratom in sestram, se je pač prepričevalno izkazalo ob tej priliki. Rojaki, spoznajte veliko vrednost Slovenske narodne podporne jednote.

Delavci smo tu ostali na cedilu. Danes nas zovejo delat, jutri pa vele, naj ostanemo doma. Zadnje dni je na nas pritisnila še neznosna vročina. — **Jakob Bučer.**

(Zadnji del dopisa bo priobčen v sredo, ker se peča z razpravami za pravila S. N. P. J. — Op. uredništva.)

Springfield, Ill. — Dne 23. maja ob pol ene popoldne je nagle smrti za vedno zaspala moja nepozabna soproga in mati štirih otrok Frances Potnik. Zadela jo je srčna kap. Pokojnica je bila doma s Štajerskega iz Griž pri Celju, roj. Ovnič. Bila je članica več podpornih društev, kakor tudi društva št. 184 S. N. P. J.

Ker mi ni mogoče vsakemu posebej se zahvaliti, zato najlepša hvala društvom za dano pomoč in darovane vence. Hvala za naklonjenost vsem Slovencem in drugim v Springfieldu. Najlepša hvala za venec iz Auburna in tako vsem, ki ste darovali sveže cvetlice ter vence. Hvala vsem iz Virdena, Carlinvilla, Mt. Oliva in Nokomisa, kakor tudi nečakinji Mary Naprudnik iz Ringa, Kans.

Hvala vsem za obisk pri mrtvaškem odru in za sprejem pokojnice k zadnjemu počitku. Mnogoštevilna udeležba pogreba je pričala, da je bila ona ugledna žena med tukajšnjimi Slovenci in drugimi narodi.

Draga žena in mati, ostaneš nam v trajnem spominu. Lahka ti bodi ameriška gruda. Žalujoči ostali: John Potnik, soprog; Willi, sin; Mary, Frances in Berta, hčere.

La Salle, Ill. — Kruta smrt je iztrgala iz naše srede našo ljubljeno hčerko Jožefo Bregant, ki je umrla v nežni mladosti devet let in tri mesece stara. Umrla je dne 23. maja po enodnevni bolezni.

Zahvaljujem se vsem družinam, ki so nam bile ob strani v uri žalosti, kakor tudi vsem, ki so darovali vence, posebno društvu "Sokol" št. 98, katerega članica mladinskega oddelka je bila pokojnica. Hvala vsem za številno udeležbo pogreba, zlasti tistim, ki so dali avtomobile na razpolago ter spremili pokojnico na pokopališče.

Draga in nepozabna hčerka, počivaj v miru. Žalujoči: Joe in Helena Bregant, starša, Mary, Helena, sestri in Josef, brat.

Eric Demeige:

Parižanka

(Iz francoščine.)

Stala je bosa v pod globoki vodi, oblečena samo v kopalni triko, preko katerega je bil vržen belo in modro šaren volnen sweater. Njeni zlati lasje so vihrali v vetru, a ni se brigala za to, bila je vsa zaverovana v lovrakov, ki so se skrivali pod velikimi kamni in v razpokah skalovja.

— Jan, prav prijazno bi bilo od vas, če bi šli po mojo košaro, ki je gori na skali, je dejala mlademu bretonskemu ribiču, ki ji je pomagal pri lovu.

Ko je odšel, je nadaljevala proti mlademu gospodu, ki je tudi v kopalni obleki stal poleg nje in jo gledal in občudoval brez prenehanja:

— Malo bi mi pa res lahko pomagal Roger, mesto da prodajaš zijala.

— Saj veš, da tako redko uživam srečo biti sam s tebój . . . Raje porabim te trenutke, da se te nagledam, kot, da bi preganjal nedolžne živali.

— Pst . . . Jan . . . in ljubka roka je zapria usta Rogerju, ki jo je strastno ljubil.

Jan je ustregel prošnji mlade žene. Nenadoma pa se je obrnil in opazil kretnjo Parižanke . . . temen blisk se je zasvetil v njegovih očeh . . . počasi je nadaljeval svojo pot.

Jan je bil zaljubljen v mlado Parižanko, ki je letos že drugič prišla na počitnice v bretonsko primorje. Jan je bil star petindvajset let. Bil je mornar in potoval po daljnih morjih. Prošlo leto, ko se je vrnil za kratek čas domov, je prvič srečal velikomestno lepotico. Njena čudna milina ga je privlačevala s skrivnostno močjo, enako kot koketnost mlade žene. Jan je začutil, da prešinja divja strast njegovo srce in ko je spet jadral po tropskih oceanih, mu je neštetokrat stopila ljubka slika zlatolase Parižanke pred oči.

Ko se je letos avgusta vrnil domov, je našel zopet Parižanko na počitnicah. Bila je še bolj ljubka, še bolj nežna, in njene zelene oči so tako skrivnostno žarele, da je Jan začutil vstajati v sebi vihar blaznosti, ko je videl ljubkovanje gospe Vertajlove in Rogerja Debrieuja, njenega prijatelja.

Jan se je vrnil s košaro.

— Vrniti se moramo, gospa, kajti morje narašča.

— Roger, podajte mi roko . . . pa nikari ne spustite.

Opirala se je, bolj ko je bilo treba, na Rogerjevo roko in vračala sta se na suho. Jan jima je sledil in njegove oči niti za trenutek niso izpustile krasne postave in zlatih las, v katerih so se lovili zadnji žarki zahajajočega solnca. V njegovi duši pa je mogočno vstajala strast in zasenčila vse druge občutke.

Ko so bili na vrhu obrežja, so se ustavili.

— Poglejte morje, danes ima barvo vaših oči, je dejal Roger.

— Moje oči so še bolj zelene, kajne Jan? je odvrnila Parižanka in njen koketni pogled se je potopil v ribičeve jeklene oči.

Jan ni našel odgovora, a mlada žena je nadaljevala:

— Ne pozabite, Jan, da odpotujem v osmih dneh, in pred odhodom hočem iti lovit na Beli potok.

— Jutri je dan velike oseke, je odgovoril z mirnim glasom Bretonec, gremo lahko peš na otok, če želite gospa.

— Torej dobro, pridite jutri v vilo po nas, Jan: računamo na vas.

Jan je ostal sam, med tem ko je gospa Vertajlova odšla z Rogerjem po skalni stezi proti domu.

— Res je, oči Parižanke so zelene kot morje, kadar gleda hudobno . . .

Njih plamen je še podžigal Janovo kri . . . Nič ga ne bo moglo udušiti . . . Nič? . . . Da . . . morda . . . ?

Jan je sanjal med skalovjem, med tem ko je izginjal v vijoličasti megli Beli otok, kamor naj bi naslednji dan vedel gospo Vertajlovo. — — — — — — — — — — — — — — — —

Morje je bilo nizko. Ribiči so prišli peš do otoka. Parižanka je hitela najprej in kmalu je stala na "Menihu", mali skali, ki je oddaljena dobrih dvesto metrov od Belega otoka.

Jan ji je sledil kot senca.

Nenadoma je prepišano kriknila:

— Glejte Jan, morje narašča, odrezani smo od suhe zemlje.

V resnici je "Meniha" ločil od Belega otoka morski pas, ki se je širil od trenutka do trenutka.

— Pridite, gospa!

— Ne, voda je že pregloboka.

— Pa bova plavala . . . hitro, pomagal vam bom.

Parižanka je vsa zbegana, krila jo bodo ovirala . . . valovi pa ji že udarjajo ob noge . . . Na otoku opazi svojega soproga in Rogerja, ki ji mahata vsa prestrašena.

— Sledite mi gospa, v petih minutah sva tam.

Ribičeva hladnokrvnost jo pomiri, spusti se v vodo in odplava proti Belemu otoku. Jan, ki ji plava ob strani, občuduje krasne črte njenega telesa skozi prosojno valovje. Tedaj se pa ona ozre in ga vpraša:

— Ali sva že blizu?

— Da . . . da . . . Toda usodni pogled je zadel ribičeve oči. Gnan od nepremagljive sile se je Jan približal mladi ženi: še enkrat je pogledal veseli obraz in zlate lase, ki jih nihče več ne bo poljubljal, in blazen od ljubezni jo je stisnil prvikrat na srce in jo divje poljubil.

Potegnil jo je v smrt . . . Potopil se je z njo pred očmi soproga in prijatelja, ki sta kričala od groze . . .

Zeleni val je pogasil luč njenega pogleda!

(Prevel P. V. R.))

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Culkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Bennington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross Kans., za ingeseped. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Goleb, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zaje, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jelko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Smrt kontrolorja Stepnika

Spisal Ivan Cankar.

KONEC.

VIII.

Včasi sem se vzdramil za kratke minute, in takrat mi je bilo pusto in težko. Okno ni bilo več odprto; skozi steklo se je videlo dolgočasno megleno nebo, a z vrta so se dvigale gole črne veje. Prihajali so k moji postelji ljudje, ki jih prej nisem nikoli videl ali pa sem bil čisto pozabil nanje. Prišel je moj brat, in skoro ga nisem več poznal. Imel je gosto brado, in na obrazu se mu je videlo, da mu je poleg mene sitno in neprijetno. Hotel mi je reči nekaj ljubeznivega, toda najbrž se ni mogel domisliti ničesar. Gledal me je tiho, a z roko mi je gladil lase raz čelo. Prišla je tudi mati moje žene. Hodilo me je gledat vse polno sorodnikov in polpozabljenih prijateljev, in večjidel so se jezili, ker sem dihal tako mirno, kakor bi se mi še ne hotelo umreti. Nekateri so prišli črno oblečeni in s črno kravato pod vratom, a to jih je pozneje nekako ženiralo. S hlinjenim sočutjem so stiskali roko moji ženi, plazili se tiho in obzirno okrog moje postelje ter govorili s šepetajočim glasom in jako resnim obrazom; zato je ta ali oni zmajal z glavo, vzdihnil ter se poslovil z resignirano žalostjo v očeh.

Tudi moja žena jim ni bila prijazna, in ta množica tujih obrazov jo je vznemirjala. Vživela se je tako v svoje nenaravno razmerje z menoj, v to čudovito stanje, polno tihe groze, da ji je bil zoprn ta zunanji svet, ki jo je prihajal motit s svojim brezobzirnim sočutjem. Stregla mi je z isto resno, mehanično skrbljivostjo kakor prej; kadar pa se je sklonila z obrazom čezme, sem opazil v njenih strnjenih obrvih in na stisnjenih ustnicah napeto pričakovanje. Videl sem, kako si je želela, da bi bila sama z menoj — da bi sedela ob moji postelji cele dolge ure, poslušala moje naporno dihanje ter opazovala s trepetajočo, bolestno radostjo, kako postajajo moje oči brezizrazne in steklene, in kako se razliva polagoma čez moje čelo svetla mrtvaška hladota. Videl sem včasi tudi adjunkta; sedel je za mizo, glavo uprto ob dlan, ter gledal name s temnim, zamišljenim obrazom. Na njegovih polnih licih in pod očmi so se pričele pokazovati poteze bolne utrujenosti... Oba sta hodila po sobi z lenimi drsajočimi koraki, rame privzdignjene in glavo sklonjeno, kakor bi ju tiščalo k tlom težko breme.

Ti dnevi se mi niso zdeli dolgi; trajali so dva meseca ali dalj in bili so drug drugemu čisto podobni. Nikoli se ni zgodilo kaj posebnega, kar bi me moglo vznemiriti ...

Znočilo se je nenavadno hitro; zdělo se mi je, kot da so poobesili črne prte po stenah, a luči niso hoteli prižgati. In v tem mraku se je gnetlo okrog postelje vse polno ljudi; videl sem mnogo rok in obrazov, toda spoznati nisem mogel nikogar. Takrat mi je bilo za sekundo zelo neprijetno in težko; čutil sem se neokretnega in onemoglega; zaželel sem si svetlobe; hotel sem okreniti glavo, da bi videl svoje goste in da bi govoril ž njimi; prišlo mi je tudi na misel, da bi se vzdignil s postelje ter šel pogledat k oknu. Zakaj tam zunaj je najbrž še sijalo solnce — večerno jesensko solnce s svojo mehko, božajočo toploto; obrnil bi obraz proti solncu, da bi mi sijalo na lica; razgalil bi si prsi, da bi me božalo po njih; razprostrl bi roke, in če bi stisnil pesti, bi ostali v njih sami zlati solnčni žarki... Ali zaprli so me v sobo, položili so me na posteljo in mi zagrnili okno s črnim zagrinjalom. Čez posteljo sezajo temne roke, da bi me odele vsega s težkimi prti; roke se bližajo mojemu vratu, legajo na moja usta, zatiskajo mi oči ... Zasadili so se mi nohtovi v prsi, stiskali so mi grlo s surovo silo, z vso močjo so objele železne roke vse moje telo...

Ali sredi neznosnega strahu in trpljenja mi je osvajalo dušo polagoma nekaj lahkega in neizmerno svobodnega. Moje oči so se pričele odpirati, in obenem je padalo dušeče breme z mojega telesa... Vse tiste nepoznane in komaj vidne sence, ki so prihajale k meni v temnih mrakovih, so se mi bližale jasne in vesele. Vrata so bila zaprta, ali prišle so skozi zaprta vrata. Okno je bilo zagrnjeno, ali prišle so skozi zagrnjeno okno, in zagrinjalo se ni zgenilo... Vse je bilo široko odprto, solnce je posijalo v sobo z vsemi svojimi žarki... Moje oči jih niso videle, ali moja duša jih je poznala že davno. To niso bile več sence, polnočne, skrivnostne. Stopile so k meni z belimi rokami, z nebeškim smehljajem na ustnicah... Jaz ne morem ležati na postelji, pod težko odejo, zakopan v blazine. Vstal bom mlad, poln moči in življenja... in skozi zaprta vrata, skozi zagrnjeno okno pojdem na vrt z lahkimi koraki... lehak in svoboden se dvignem nad gozdove, se dvignem k solncu, in pod mojimi očmi se bodo igrali svetli svetovi...

In takrat sem vstal, poln moči in življenja, in moja zmagovalna duša se je dvignila nad svetove...

IX.

Moje truplo je za časa bolezni strahovito shujšalo, tako da ni ostalo drugega kakor par ostrih kosti. Ženske, ki so ga slačile in umivale, so se obračale v stran od gnusa; premetavale so moje mrzle ude po postelji kakor umazane cunje, brez vsakega spoštovanja. Nato so oblekle truplo v čisto perilo ter ga položile na oder. Oči se niso dale popolnoma zatisniti; posebno desna trepalnica je silila neprestano navzgor, in videla se je topo zroča bela krogla. Tudi usta niso bila čisto zaprta; zobje so se bili zasekali tako globoko v spodnjo ustnico, da se niso dali dvigniti, četudi je poskušala neka ženska, da bi jih z nožem potisnila na pravo mesto. To je bila zelo zlobna ženska; ko je vzela v roko nož, jo je obšel živinski čut; segala je z ostrino do grla ter rezala z ostudnim razkošjem po oledenelem mesu.

Prvo uro se je tresla moja žena tako silno po vsem telesu, da je morala sesti za stol. Ponudili so ji kozarec vode, toda zavrnila ga je tako odločno, da je padel na tla. Adjunkt se je ozrl nanjo, toda ostal je pri oknu in ni izpregovoril besede. Tisti čas se je polastilo obeh nekaj strašnega; stud nad samim seboj, strah in kesanje— a vse to tako ostudno, podlo in nizko... Da bi jima bili dali v tistem trenotku čašo strupa, izpila bi ga na ves dušek... To je minilo, ko sta videla, kako so premetavale ženske umazano truplo. Moja žena se je spomnila, da je že pozno na večer, in šla je pripravljat večerjo. Adjunkt je ostal še par hipov; nato je vzel klobuk ter se napravil v gostilno, odkoder se je vrnil pijan domov. Večina sorodnikov se je odpeljala še tisto noč; nekateri so čakali pogreba.

— — — — — — — — — — — —

Na licih se jima je poznalo prestano trpljenje, ali njune oči so sijale. V sobi je bilo gorko in prijetno; na mizi je gorela svetiljka, in iz kamina se je bleščala rdeča žerjavica. Sladka tišina zimskega večera je ležala v zraku. Adjunkt in njegova ljubica nista govorila, ker se jima je zdelo nepotrebno. Samo njune ustnice so se smehljale — a v tem smehljaju je trepetala še lahna senca prebolene groze. Kadar se je moja žena vzdignila ter nalivala čaja v prazni čaši, se je videla v njenih kretnjah neka resnoba in plašljivost, kakor je v prejšnjih davnih časih nisem nikoli opazil na njej. Vsa radost njenega smehljaja je bila samo skorja, ki odpade lahko vsak trenotek in odkrije nezdravljivo duševno bolest. Gledala je z jasnim pogledom v njegove oči, toda hipoma je padla senca na njena lica; ugledala je posteljo in na postelji sesušeno, odurno telo. Sredi svoje samotne sreče je vstala, odprla vrata ter prišla v mojo sobo; sedla je k postelji ter strmela na prazne blazine z bolestno spačenim obrazom...

"Samo še par mesecev, ljubica moja..."

"Samo še par mesecev..."

Takrat so se odprle njune oči, in kri jima je oledenela v licih.

Jaz sem odprl vrata in stal sem na pragu v razgaljeni nočni suknji. Spredaj so se videle suhe noge do nad kolen, in prsi so bile razkrite. Na mojem obrazu, osivelem in usehlem, je ležal zloben smehljaj. Kakor takrat, pred mnogimi dnevi, sem prišel do mize z omahujočimi nogami in padel sem na stol z obrazom in vsem životom... V tem času je pretekla komaj sekunda...

"Pojdi, moj dragi... in kadar se boš spominjal mene... meni je tako žalostno pri srcu..."

Adjunkt je stal pri vratih; njegov obraz je bil čisto bled.

"Zdaj je vse končano. Ne pridi nikoli več, ali spominjaj se me..."

Ni ji podal roke in ni je poljubil; ko je zaprl vrata za seboj, je padla sredi sobe na kolena, in njeno čelo se je dotaknilo mrzlih tal...

* * *

Sam Bog vedi, kako je z menoj.

Prečital sem rokopis do konca in reči moram, da se mi zdi ta stvar nekoliko čudna. Kolena se mi tresejo, in nerazumljiv strah je legel na moje srce... Šele ko sem položil papirje na mizo, sem začutil, da je stal ves čas nekdo za menoj ter mi gledal preko rame; ko sem se ozrl, ni bilo v sobi nikogar.

Ali želiš znati pravilno pisat in čitat angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

Morda je bila baš radi tega tako pomirjena, ker je bilo zadobilo njeno življenje s tem otrokom nekak pomen, ker je imela zdaj trden smoter pred očmi, v katerega dosego je hotela uporabljati vse svoje moči... Samo nekaj jo je še skrbelo: se bo li njen oče sprijaznil kdaj s tem, kar se predrugačiti ni več dalo, ali pa bo vztrajal pri svojem srdu ter ostal nespravljiv ...

Manica je bila že vstala, ko se je priplazil Tomaž nekega dne do domače hiše. Bilo ga je strašno videti. V obraz je bil zaraščen, lasje so mu bili zmršeni, in obleka je nerodno visela na njegovem izhujšanem životu. Stopil je bil že v vežo, a tu je začul otročji jok, ki je prihajal iz hiše ... Neznansko se mu skremži obraz, a z desnico se prime za srčno stran, kakor bi hotel udušiti s tem to, kar je občutil ondi notri ... In zopet stopi pod milo nebo ...

"Moram si ohladiti dušo, moram!" je godrnjal med zobmi.

In napotil se je tak, kakršen je bil, proti Poljanam. Hotel je najprej do Dolfeta. A prišedši na njegov dom, je dobil samo očeta njegovega.

"Kje je oni, kje? ..." vpraša. Glas se mu je tresel, da so se komaj razumele njegove besede, in zobje so mu šklepetali razburjenja.

"Kateri oni?" vpraša Kržišnik malomarno, a ustnice se mu zategnejo v porogljiv smehljaj.

"Tisti lopov ... tisti sin tvoj! ..."

"Lopov? ... Zakaj lopov? ... Saj veš, kakšne so ženske! ..."

In še porogljiveje se je smejal. Tomaž pa bi bil v tem hipu ubil tega človeka, če bi bil imel kaj takega pri rokah, tako so ga razljutile njegove besede. Odmevalo je iz njih zasramovanje njegova hčere, obenem pa so mu obnovile staro rano, ki se mu itak nikdar ni bila popolnoma zacelila. Tomaž in Kržišnik sta imela nekaj vkup še izza mladih let. Bila sta nekdaj velika prijatelja. Tomaž je ljubil mlado, lepo deklico ... Akoravno je bila ubožna, je imel popolnoma resne namene ž njo. Hotel jo je vzeti v zakon navzlic temu, da so se protivili njegovi starši, ki so hoteli, da bi si bil poiskal bogatejšo nevesto. Dekletce mu ni ugajalo samo zaradi svoje krasote, ampak tudi zaradi mnogih lepih čednosti. Kržišnik, kateremu je zaupal Tomaž kakor svojemu najboljšemu prijatelju vse, je vedel za njegovo ljubezen in vedel tudi, da je njegova ljubezen istinito goreča in globoka. Tomaž mu je večkrat pravil, kako neizmerno ljubi to dekle, in kako nesrečen bi bil, če bi ne postala njegova žena. A vse to Kržišnika ni odvrnilo, da bi se ne bil začel približevati Tomaževi izvoljenki, ki je bila poleg vseh svojih dobrih in lepih lastnosti vendarle slabotna ženska! ... Kržišnik je bil lepši nego Tomaž; bil je razen tega sin premožnih staršev in znal ji je tudi vse drugače govoriti o ljubezni nego Tomaž. Kar niso izdale besede in obljube, so izdala darila — in vdala se mu je. Ta pa, dosegši svoj namen, jo je pustil v sramoti in v bedi baš tako, kakor zdaj njegov sin Tomaževo hčer. Preselila se je ubožica nato v drugo župnijo in tam je umrla pri porodu ... Od tistih dob je Tomaž črtil, neodpustljivo črtil Kržišnika. In to, da mu je baš njegov sin onečastil hčer, je podvojevalo njegov gnev. Ono sovraštvo je bilo deloma tudi vzrok, da že z vsega početka ni hotel nič slišati o Dolfetovi snubitvi ...

Tomaža so bile Kržišnikove besede zadele tako, da se je kakor omamljen opotekal par korakov nazaj ... Svojega srda bi si ne bil mogel ohladiti drugače, nego da bi bil udaril svojega nasprotnika, udaril tako, da bi bilo po njem. Prav besno hrepenenje ga je imelo, da bi bil pograbil stol ter ga mahnil po glavi. In vendar ni imel moči za to! ... Kakor bi ga bil hipoma obvladal strah, zbeži iz hiše. Toda ni se vrnil domov. Srce mu ni dalo miru, vpilo mu je po maščevanju, in moral je še v župnišče, da tudi župniku pove svoje mnenje ...

Dobil ga je doma. Ne da bi bil pozdravil, je začel:

"To je zdaj sad tistega hinavstva! ... Vi in tista vaša društva so kriva, da je prišlo z mojo hčerjo tako! ... Ko bi ne bila ostajala tako dolgo v cerkvi, ko bi bila hodila lepo z mano domov, bi bila še danes poštena, tako pa ..."

Besede so mu odpovedale, in dve debeli solzi sta se mu utrnili po licih ...

Župnik bi bil moral vedeti, da govori bolest iz Tomaža ... Vsa njegova zunanjost mu je pričala, kako je nesrečen, in že iz njegovega nastopa bi bil moral posneti, da se je v njem nekaj izvršilo, da ni več normalen ... Usmiljenje bi bil moral imeti ž njim, in dolžnost njegova je bila, da vlije hladila v njegove rane ... da ga potolaži .... Toda njegova strastna narav mu ni dopustila, da bi se bil povzpel do one plemenitosti, ki je znak pravega kristjanstva. Ozlovoljilo ga je bilo že to, da si je Tomaž upal govoriti tako ž njim, pozabil pa tudi še ni bil tistega, kako mu je nasprotoval in kako ga je nekdaj tožil radi razžaljenja časti. Maščevalnost se mu je vzbudila iznova, in brezsrčno je odgovoril:

"Ali naj vam jaz povem, kaj je krivo vaše nesreče, jaz? ... Nihče drugi ni temu kriv, nego vi sami! ... To ni sad hinavstva, to je sad liberalstva! ... Ali vam nisem obetal, Tomaž, da vas zadene kazen božja? ... Moje besede so se obistinile! ... Da, kazen božja je to, kazen božja! ... Kazen božja, ki zadene prej ali slej vsakega liberalca, vsakega brezverca! ... Vi ste bili zmeraj eden najhujših in zato ste tudi eden prvih, ki ga je potipal prst božji! ... Če oče ne drži na svete reči, ni nič čudnega, da se mu izgubi hči! ... Zakaj se pa hčeri koga drugega ni pripetilo kaj takega, a-a? ... Ali ni jasno, da je to kazen božja? ..."

Župnik je govoril kričeče, da je Tomažu izpreletavala grozica hrbtenico ...

Tomaž ni bil brezbožen. Nasprotno, imel je globoko versko prepričanje. Samo toliko samostojen je bil, da ni pritrdil vsemu, kar so proglašali drugi za pravo. Tudi župniku bi ne bil nasprotoval, če bi bil po njegovem prepričanju ravnal prav. A ker je počenjal stvari, s katerimi se njegova pamet ni mogla sprijazniti, je bil dovolj moža, da ni zatajil svojega prepričanja. To je bila vsa njegova krivda. Ni bilo težko župniku tudi na gorenje besede odvrniti tako, da bi ne bil mogel ugovarjati. Toda zdaj Tomaž ni mislil več jasno. Nesreča ga je bila potrla ter ga dela ob prirojeno mu energijo. Bil je vsled žalosti, vsled srda, ki mu je polnil dušo, in vsled mnogih prečutih noči do skrajnosti izmučen. Njegovi živci so bili onemogli, in onemogla je bila vsled tega tudi njegova volja, njegova duševna moč, njegova samozavest. Sposoben ni bil več za kak odpor, in vsled tega so ga zadele župnikove besede smrtno ...

"Kazen božja! ..." Še so mu zveneje po ušesih besede njegove žene, ki mu je venomer prorokovala nesrečo, in zdaj mu je vrgel še župnik te besede v obraz! "Kazen božja! ..." Ta vzklik ga je zadel, kakor bi bilo treščilo vanj ... "Kazen božja! .. Zazdelo se mu je, kakor bi to res drugače biti ne moglo. Da, zakaj se je pripetilo baš njegovi hčeri to, ko bi bil pričakoval od vsake druge prej kaj takega?! .. In zakaj je dopustil Bog, da jo je onečastil baš tisti, kateremu jo je najmanj privoščil, tisti, ki ga je že zaradi očeta njegovega tako sovražil in mrzil! .. Ni mar res posegla tu višja roka vmes? Ali ni kazen izbrana tako, da se mora sklepati iz nje na previdnost, na voljo božjo? ...

Pobegnil je tudi od župnika ... Upal je prej, da si razbremeni srce, ko strese svoj srd na tiste, ki jih je smatral za provzročitelje svoje nesreče, zdaj pa se je vračal še bolj pobit, še bolj obupan in strt proti domu. Včasi je zakipelo po njem ... Včasi se mu je vzbudil spet stari ponos ... Vsililo se mu je zdajpazdaj prepričanje, da trpi po krivici, in v takih hipih je dvignil pest proti nebu, kakor bi grozil onemu, ki ga je tako neusmiljeno udaril! ...

Ko stopi doma v sobo, ni bilo nikogar notri razen otroka, ki je ležal v zibeli. In kakor nalašč je začelo otroče spet kričati. Tomaž si zatisne najprej z rokami obe ušesi, potem pa skoči kakor besen k zibeli ...

"Ali boš tiho ... ali boš tiho!" je sikal skozi zobe, položivši svojo železno dlan otroku črez obraz. "Ali boš tiho, Kržišnik mladi, ti! .." Bil je ob vso pamet, ko se mu je bil vrnil spomin na starega sovražnika in na to, kar mu je bil storil ...

Kako dolgo je tiščal otroka in kako trdo ga je tiščal, tega sam ni vedel ... A ko je dvignil roko, ni otrok več kričal ... Hotel je spet iz sobe, ko stopi Manica noter ... En sam pogled je zadostoval, da je vedela, kaj se je zgodilo ... Tja se vrže k otroku in s pretresljivim, obupnim glasom vzklikne: "Oče, oče, kaj ste storili? ... Oh, kaj ste storili, oče? ..."

(Dalje prihodnjič.)

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Društvo št. 1, SSPZ.—Piknik v nedeljo 21. junija, na Stezinarjevem vrtu v Willow Springs, Ill.

Društvo Zvon, št. 70, JSKJ.—Piknik v nedeljo 28. junija, v Summit, Ill.

Zveza slovenskih organizacij.—Piknik v soboto 4. julija, na Stezinarjevem vrtu v Willow Springs, Ill.

Društvo Nada št. 102, SNPJ.—Plesna veselica v soboto 2. oktobra, v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava, v nedeljo 25. oktobra, v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava, v nedeljo 29. nov., v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Silvestrova zabava, 31. decembra, v dvorani SNPJ.

Soc. klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava, v nedeljo 24. januarja 1926, v dvorani SNPJ.

Društvo Nada, št. 102, SNPJ.—Maškaradna veselica, v soboto 6. februarja 1926, v dvorani SNPJ.

NA PRODAJ IMAM

pet velikih stavbišč (lot), katera se nahajajo blizo 5754 Oak Park Ave., le tri bloke južno od Archer ave. Za ceno se lahko oglasite osebno ali pismeno pri: Frank Šetina, 5754 S. Oak Park ave., Chicago, Ill., ali pri lastniku: Frank Hren, 25 West Illinois St., Chicago, Ill. (Tel. Central 2178.) —(Adv.)

Zabasanost.

Velik del telesnih bolezni lahko zasledimo do zaprtja. To stanje ne zanemarjajte.

Severa's Balzol

je nepreceniljiva pomoč v takem stanju želodčne in prebavne neurednosti in zaprtja. Sijajna tonika za oslabele ljudi.

Cena 50c in 85c.

Poskusite najprej pri ljekarju.

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS, IOWA

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladčičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.